

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kangasvieri, Teija

Title: "No en mie sitä voinu valita pakkoha sitä on opiskella" : perusasteen yläkoulun oppilaiden kielivalintoihin vaikuttavat tekijät

Year: 2013

Version:

Copyright:

Rights: In Copyright

Rights url: © Kirjoittaja, 2013

Please cite the original version:

”No en mie sitä voinu valita pakkoha sitä on opiskella” – Perusasteen yläkoulun oppilaiden kielivalintoihin vaikuttavat tekijät

Abstract

According to educational statistics studying foreign languages has significantly decreased in Finnish schools since the mid-1990s. The aim of this article is to find out the reasons behind the lost interest in language studies and the reduced language choices of students at the upper level of comprehensive school. The article will first describe the current situation of language studies in Finnish basic education, and then explore the diverse factors affecting the teaching and studying of languages at schools. Secondly, students' actual reasons behind their choices of both compulsory and optional languages will be analyzed with the help of data that was gathered with a large-scale e-questionnaire and analyzed statistically. The sample in the study was over 1 200 answers from ninth-graders at the upper level of comprehensive school. The results show that there are differences in the reasons why students choose to study compulsory and optional languages.

Keywords: basic education, foreign languages, language choice, language teaching

1 Johdanto

Tässä artikkelissa selvitetään perusasteen yläkoulun oppilaiden A1-, A2- ja B2-kielten valintoihin tai valitsemattomuuteen johtaneita syitä. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, miten erilaiset koulujen kieltenopetuksen järjestämiseen ja oppilaiden omiin näkemyksiin ja kokemuksiin liittyvät tekijät ovat olleet vaikuttamassa oppilaiden päätöksiin alkaa opiskella tai jättää opiskelematta alakoulun pakollista (A1) ja vapaaehtoista (A2) sekä yläkoulun valinnaista (B2) kieltä. Laajalla kyselyllä kerätyn oppilasaineiston avulla pyritään kartoittamaan sitä, missä määrin kunnan ja koulun kielitarjonta rajoittaa tehtyjä valintoja, ja missä määrin on kyse oppilaiden aidoista valinnoista. Myös vanhempien, opettajien ja kavereiden merkitystä valinnan teossa pohditaan.

Tutkimusta taustoitetaan tarkastelemalla aluksi kieltenopiskelun vähentymistä konkreettisesti tilastojen valossa, minkä jälkeen pohditaan laajemmin erilaisia kielten opetukseen, opiskeluun ja valintoihin vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään niitä hallinnollisia, taloudellisia ja itse opetukseen liittyviä tekijöitä, jotka kunnissa vaikuttavat siihen, mitä kieliä kouluissa

tarjotaan ja miten niitä valitaan. Lisäksi selvitetään oppilaiden läheisten ja median osuutta valintoihin, ennen kuin siirrytään tarkastelemaan tutkimusaineistoa ja varsinaisia tuloksia.

1.1 Kieltenopiskelun vähentyminen peruskouluissa

Peruskoululaisten vieraiden kielten valinnat ovat viimeisen 15 vuoden aikana samanaikaisesti sekä vähentyneet että yksipuolistuneet. Englantia opiskellaan lähestulkoon aina ensimmäisenä vieraana kielenä, minkä lisäksi suurin osa oppilaista opiskelee vain toista kotimaista kieltä. Siten enemmistö peruskoulun päättävästä on opiskellut vain kahta kieltä. Alakoulussa alkavan yhteisen/pakollisen kielen (A1) valinnanmahdollisuudet ovat vähentyneet, eikä alakoulussa alkavia vapaaehtoisia A2-kieliä tai yläkoulussa alkavia valinnaisia B2-kieliä enää valita ja opiskella yhtä paljon kuin aiempina vuosina. (Kangasvieri, Miettinen, Kukkohovi & Härmälä 2011.)

Tilastojen mukaan vuonna 2010 perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 opiskelijoista kahta kieltä oli opiskellut noin 79 %, kolmea noin 19 % ja vähintään neljää vierasta kieltä vain 0,6 % oppilaista. Lisäksi kolmea tai useampaa kieltä opiskelevien määrä on laskenut jatkuvasti. Kaikille yhteisenä/pakollisena A1-kielenä yhdeksän kymmenestä oppilaasta opiskelee englantia. Vapaaehtoista A2-kieltä opiskeli vuonna 2010 hieman yli neljännes oppilaista, kun vastaava osuus vuonna 1996 oli lähes 37 % oppilaista. Valinnaista B2-kieltä opiskeli puolestaan vajaa 15 % oppilaista. Vuonna 1996 vastaava luku oli vielä 43 %. (OPH 2012a, Kangasvieri ym. 2011.)

Englanti on opiskelluin kieli myös koko Euroopan tasolla, ja toiseksi eniten opiskellaan saksaa tai ranskaa. Suomessa sekä ala- että yläkouluissa opiskellaan EU-maiden keskiarvoa enemmän kahta vierasta kieltä johtuen A2- ja B1-kielten opiskelusta, mutta eri kielistä yläkoulun puolella opiskellaan enää vain englantia EU-maiden keskiarvoa enemmän. (Eurydice 2012b.) Vieraiden kielten opetukseen käytetty aika on Suomessa lähellä eurooppalaista ja OECD-maiden keskitasoa (OECD 2013; Eurydice 2012a). Muissa

Pohjoismaissa englanti on perusopetuksen pakollinen ensimmäinen vieras kieli, jonka aloitusikä kuitenkin vaihtelee hieman maittain. Toisen vieraan kielen opiskelu aloitetaan yleensä yläkoulussa, ja tavallisimmin opiskellaan espanjaa, saksaa ja tanskaa. (Kangasvieri ym. 2011.)

1.2 Kielten opetukseen, opiskeluun ja kielivalintoihin vaikuttavat tekijät yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta

Kielitaidon merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa kasvaa koko ajan. Yhteiskunnan monet muutokset, kuten esimerkiksi globalisaatio, kansainvälistyminen, lisääntynyt liikkuvuus, teknologisoituminen ja monikulttuuristuminen yhdessä koulutusjärjestelmässä tapahtuvien muutosten kanssa vaikuttavat kielikoulutuksen järjestämiseen (ks. esim. Sajavaara ym. 2007). Monikielisyys on myös poliittinen päämäärä Euroopan Unionin tasolla. Tavoitteena on jo lähes parin vuosikymmenen ajan ollut, että jokainen EU-kansalainen taitaisi riittävästi äidinkieltänsä lisäksi kahta vierasta kieltä. (EU 1995, EU 2003). Suomessa tämä on tosin toteutunut jo 1970-luvulla tapahtuneesta peruskoulu-uudistuksesta lähtien (ks. esim. Sajavaara 2006). Suomessa esimerkiksi elinkeinoelämä korostaa aika ajoin monipuolisen kielitaidon tärkeyttä. Muun muassa Elinkeinoelämän keskusliiton selvityksissä (esim. EK 2010) on tuotu esille yritysmaailman kasvavat tarpeet kielille, joita kouluissa opiskellaan edelleen hyvin vähän.

Kielitaidon tärkeyttä on kuitenkin haasteellista perustella koululaisille pelkästään työelämästä nousevilla kielitarpeilla, ja yhteiskunnan tarpeiden lisäksi kielitaito onkin tärkeä myös yksilön kannalta. Se esimerkiksi mahdollistaa ja helpottaa opiskelua ja työskentelyä ulkomailla, matkustelua ja ylipäättään viestintää vieraskielisten kanssa. Opetushallituksen tutkimuksen (Lähdeniemi & Jauhiainen 2010) ja Nuorisobarometrin (2008) mukaan nuoret kyllä arvostavat kielitaitoa ja monipuolisia kieltenopiskelumahdollisuuksia, mutta tämä ei tilastojen valossa näytä realisoituvan kielivalinnoiksi ja kielten opiskeluksi kouluissa. Julkisessa keskustelussa on usein tuotu

esille näkökanta, jonka mukaan nuoret kokevat englannin kielen opiskelun riittävän. Tämä sama trendi ja huoli kielitaidon vähentymisestä ovat olleet esillä muuallakin Euroopassa (ks. esim. BA 2013) ja muissa Pohjoismaissa, joissa myös on etsitty ja luotu keinoja koululaisten kielitaidon monipuolistamiseksi (ks. esim. Kangasvieri ym. 2011).

1.3 Kieltenopiskeluun ja -opetukseen vaikuttavat tekijät hallinnon, talouden ja opetuksen tasolla

Mahdollisia syitä vähäiseen kieltenopiskeluun voidaan hakea usealta suunnalta. Erilaiset valtakunnalliset, alueelliset, paikalliset ja hallinnolliset tekijät vaikuttavat siihen, mitä kieliä kouluissa tarjotaan ja millaisiksi oppilaiden kielivalinnat sitä kautta muotoutuvat.

Ensiksikin kansallinen ja paikallinen (kieli)koulutuspolitiikka sanelevat opetukselle tietyt reunaehdot. Perusopetuksen lainsäädäntö, opetussuunnitelmat, tuntijako ja eri kielten oppimäärien pakollisuus ja vapaaehtoisuus määrittävät sitä, mitä kieliä ja missä määrin koulussa voi opiskella (L 628/1998, A 1435/2001, A 422/2012, POPS 2004).

Hallitusohjelma sekä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma piirtävät koulutuksen suuria linjoja (VNK 2011, OKM 2012). Toiseksi kunnilla on valta suunnitella omat kieliohjelmansa, ja saman kunnan eri kouluissa voi olla tarjolla eri kieliä.

Koululaisten ja vanhempien päätettäväksi puolestaan jää, haluaako oppilas siirtyä lähikoulustansa muualle kielen oppitunneille.

Kuntien talous nykyisessä tilanteessaan rajoittaa sitä, mitä kieliä niillä on mahdollisuus tarjota¹, ja millaisiksi kokovaatimukset kieliryhmien perustamiseksi kouluissa muotoutuvat (Kyllönen & Saarinen 2010). Suurilla kunnilla on tässä luonnollisesti enemmän

liikkumavaraa, mikä puolestaan asettaa koululaiset alueellisesti eriarvoiseen asemaan.

Tämä puolestaan näkyy kielten oppimistulosten arvioinneissa², joissa kaupunkikoulujen ja Etelä-Suomen oppilaat ovat menestyneet parhaiten (Väisänen 2004). Kieltenopiskelua on yritetty monipuolistaa erilaisin hankkein ja muun muassa etäopetuksen keinoin, mutta

¹ Kuntien ja koulujen tarjoamista kielistä ei ole olemassa tilastoja, mutta toteutuneesta kieltenopiskelusta (kielivalinnat) on.

² Opetushallitus julkaisee uudet vieraiden kielten oppimistulosten arvioinnit keväällä 2014.

hankkeiden ongelmiksi on usein koettu heikon talouden lisäksi koulu yhteisön tuen ja ajan puute sekä heikko sitoutuminen kehittämistyöhön. Kehittämishankkeiden myötä kieltenopiskelusta tiedottaminen esimerkiksi oppilaiden vanhemmille on kuitenkin lisääntynyt huomattavasti. (Tuokko, Takala & Koikkalainen 2011; Tuokko, Takala, Koikkalainen & Mustaparta 2012.)

Jos siirrytään tarkastelemaan tilannetta opetuksen tasolla, yksi tekijä ovat myös nykyiset kieltenopetuksen menetelmät, jotka edelleen nojaavat varsin vahvasti oppikirjaan, vaikka oppilaat tutkitusti toimivat arjessaan hyvin monimediaisesti. Kieltenopetuksen oppikirjakeskeisyyttä onkin kritisoitu vahvasti viime vuosina. (Luukka, Pöyhönen, Huhta, Tarnanen & Keränen 2008; Tarnanen, Luukka, Pöyhönen & Huhta 2010.) Tutkimuksissa oppilaat ovat kertoneet arvostavansa opetuksessa muun muassa vaihtelevia työmenetelmiä, käytännönläheisyyttä ja ryhmässä työskentelyä (Lähdeniemi & Jauhiainen 2010). Lapset ja nuoret oppivat nykyään paljon kieliä vapaa-ajallaan jo ennen koulunkäynnin aloittamista, ja tämä jatkuu myös koulussa ollessa. Siksi koulun pitäisi huomioida myös koulun ulkopuolella tapahtuva kielenoppiminen (Kangasvieri ym. 2011). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita uudistetaan parhaillaan, ja perusteluonnosten mukaan ollaan menossa kohti kielitietoisempaa koulua, jossa ympäröivän yhteiskunnan kielellinen ja kulttuurinen monimuotoisuus huomioidaan ja oppilaiden monikielisyyttä tuetaan (ks. OPH 2012b).

1.4 Oppilaan lähipiirin ja median vaikutus kieltenopiskeluun ja kielivalintoihin

Vanhemmat vaikuttavat lastensa kielivalintoihin varsinkin alakoulussa. Oppilaan läheisten vaikutusta kielivalintoihin on tutkittu esimerkiksi alakoulun vapaaehtoisen A2-kielen kohdalla. Tutkimuksen mukaan valintoihin vaikuttavat eniten vanhemmat, seuraavaksi kaverit ja tämän jälkeen sisarukset ja sukulaiset (Julkunen 1998). Vanhempien näkökulmasta kieli jätetään valitsematta, jos sen opiskelun pelätään muodostuvan lapselle liian raskaaksi, oppitunnille pitää siirtyä toiseen kouluun tai englannin opiskelun ajatellaan

riittävän. Usein kielivalinta tehdään yhdessä siten, että lapsen ilmaistua olevansa kiinnostunut kielen opiskelusta vanhemmat tukevat ja kannustavat tätä opintoihin. Lisäksi valintaan vaikuttavat sekä lasten että vanhempien myönteiset kokemukset kielistä, ja myös vanhempien oma kielitausta ja asenteet, jotka välittyvät myös lapsille (Kolehmainen, Kuosmanen & Pietarinen 2010). On myös helpompaa valita lapselle kieli, jota vanhemmat ovat opiskelleet ja osaavat itse (Tuokko ym. 2011).

Yläkoulun ja lukion puolella sen sijaan nuorten omat mielipiteet tulevat kielivalinnoissa huomattavasti tärkeämmiksi. Oppilaan omiin mielenkiinnon kohteisiin ja tulevaisuuden suunnitelmiin verrattuna vanhemmilla, kavereilla tai opettajilla ei juuri ole vaikutusta kielivalintoihin. Nikin (1992) tutkimuksessa tyttöjen ja poikien kielivalintojen motiivit erosivat puolestaan yläkoulussa siten, että pojat arvostivat lähinnä kieltenopiskelun instrumentaalisia eli hyötynäkökulmia, kun taas tyttöjen valintoihin vaikuttivat myös omat mieltymykset ja kielistä saadut kokemukset. Esimerkiksi ranskan valinnassa korostui kielen mielenkiintoisuus ja kauneus, kun taas saksan ja venäjän valinnassa tärkeintä oli kielten hyödyllisyys tulevaisuudessa. Kielten opiskeluun ja pakollisiin kieliin liittyvät kielteiset kokemukset ja mahdollisuus valita oppilaiden omasta mielestä helpompia valinnaisaineita nousivat tärkeimmiksi syiksi jättää kieli valitsematta. (Nikki 1992.)

Median vaikutus kieltenopiskeluun ja kielivalintoihin on kaikkein selvintä englannin kielen kohdalla, sillä se on nuorten eniten vapaa-ajallaan erityisesti sähköisten medioiden parissa käyttämä kieli (Leppänen ym. 2009, Luukka ym. 2008). Tästä syystä englanti näyttäytyy hyödyllisimpänä vieraana kielenä, ja sen osaaminen lähes välttämättömyytenä, mistä syystä myös pojat pitävät sen oppimista tärkeänä (Sajavaara 2006). Englannin kieli on saavuttanut median myötä statuksen, joka saattaa muiden kielikontaktien jäädessä vähäisiksi luoda nuorille mielikuvaa siitä, että muut kielet kuin englanti ovat tarpeettomia (Kangasvieri ym. 2011).

2 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmä

Tämä artikkeli perustuu kvantitatiiviseen poikittaistutkimukseen, jonka aineisto kerättiin sähköisellä Webropol-kyselyllä aikavälillä elokuu 2012 – helmikuu 2013. Tutkimuksen perusjoukon muodostivat perusopetuksen 9. luokan oppilaat. Yhdeksäsluokkalaiset valittiin siksi, että he olivat tutkimusajankohtaan mennessä tehneet kaikki kielivalinnat ja aloittaneet perusasteella opiskeltavat pakolliset ja/tai vapaaehtoiset tai valinnaiset kielet. Tutkimuksen kohteena olivat kokonaiset koululuokat, joissa on sekä vapaaehtoisia ja valinnaisia kieliä opiskelevia että opiskelemattomia oppilaita. Tutkimuksessa tarkastellut kielet ja niiden oppimäärät ovat seuraavat:

- A1-kieli: englanti
- A2-kieli: ranska, saksa, venäjä
- B2-kieli: ranska, saksa, venäjä, espanja

Nämä valittiin tutkimukseen siksi, että englanti on ylivoimaisesti opiskelluin ensimmäinen vieras kieli (ks. yllä), ja koska ranska, saksa ja venäjä, sekä viime vuosina myös espanja, ovat olleet suosituimmat A2- ja B2-kielet. Oli siis todennäköisintä, että tutkimukseen osallistuvista oppilaista suurin osa opiskelee juuri näitä kieliä näinä oppimäärinä. Tutkimus koskee lisäksi vain vieraita kieltä, eikä toista kotimaista kieltä, joten A2-ruotsin opiskelua koskevat vastaukset on jätetty analyysistä pois. Tutkimusasetelmasta johtuen osa oppilaista vastasi kyselyyn useamman kerran, mutta joka kerralla eri kielen ja oppimäärän näkökulmasta.

Tutkimuksessa käytettiin harkittua monivaiheista ryväotantaa, koska silloin aineistonkeruussa pystyttiin hyödyntämään jo olemassa olevia rakenteita eli koululuokkia, ja työ oli siten nopeampaa ja taloudellisempaa (ks. esim. Valli 2001, Dörnyei 2003). Samoista syistä aineistonkeruu päätettiin toteuttaa sähköisenä kyselynä paperisen lomakkeen sijaan. Otanta rajattiin ensinnäkin koskemaan vain suomenkielistä perusopetusta. Tämä valinta tehtiin siksi, että ruotsinkielisissä kouluissa kielivalinnat ja

kieltenopiskelu toteutuvat hieman eri tavalla kuin suomenkielisissä kouluissa. Niissä toisen kotimaisen kielen opiskelu (finska) aloitetaan useimmiten jo alakoulussa A1-kielenä ja englanti sen seurauksena A2-kielenä (ks. esim. Nyssölä 2009, 60; OPH 2012).

Toiseksi otannan ulkopuolelle jätettiin valtion koulut, yksityiset koulut ja opetuksessaan erityisesti kieliä painottavat koulut. Siten esimerkiksi normaalikoulut, kielikoulut ja kansainväliset koulut jäivät tutkimuksesta kokonaan pois. Sen sijaan mukana on kouluja, joissa on esimerkiksi kielikylpyluokkia ja vieraskielistä opetusta. Tutkimukseen valittiin peruskouluja eri puolilta Suomea. Tutkimuksessa on mukana kouluja niin suuremmista kaupungeista (yli 100 000 asukasta), keskisuurista kaupungeista (50 000 - 100 000 asukasta) kuin pienemmiltä paikkakunnilta (alle 10 000 asukasta). Näin saatiin mukaan oppilaita mahdollisimman monenkokoisista kouluista. Jos koulu kieltäytyi osallistumasta, sen tilalle nostettiin uusi koulu. Koulut saivat vastata valittujen oppimäärien ja kielten (ks. yllä) puitteissa kyselyyn niin monella ryhmällä kuin itse halusivat. Tällä menetelmällä kyselyyn vastasi oppilaita yhteensä 33 koulusta. Joissakin kouluissa valinnaisten kielten ryhmät oli toteutettu yhdessä kaupungin tai kunnan muiden koulujen kanssa, joten tästä syystä aineistossa on mukana muutama yksittäinen oppilas muistakin kouluista.

Kyselyllä kartoitettiin oppilaiden aiempia kieliopintoja (A1-, A2- ja B2-kieli) ja erityisesti kielten valintaan tai valitsemattomuuteen johtaneita syitä. Lisäksi oppilailta kysyttiin heidän kielten käytöstään, kielistä harrastuksena ja kiinnostuksesta opiskella kieliä jatkossa peruskoulun jälkeen. Kysely testattiin kolmessa koulussa neljällä ryhmällä, joilta pyydettiin suullista ja kirjallista palautetta kyselystä. Sen seurauksena kyselyväittämiä vielä hieman muokattiin. Kysely toteutettiin kouluissa yhdellä kielen oppitunnilla, ja sen vastauksia on analysoitu tilastomenetelmin. Kyselyn lisäksi opettajille lähetetyssä ohjeistuksessa heitä pyydettiin lähettämään tietoja siitä, mitä kieliä kyseisessä koulussa oli tarjottu oppilaille A1-, A2- ja B2-kielinä. Tietoja tarjotuista kielistä tuli yhteensä 29 koulusta, mutta joistakin kouluista ne olivat osin puutteellisia.

Näin lopulliseen otokseen kertyi yksittäisiä kyselyvastauksia kaiken kaikkiaan 1 224 kappaletta. Kuten yllä todettiin, sama oppilas saattoi kuitenkin vastata kyselyyn useamman kielen oppitunnilla, joten kyselyn lopullinen vastaajamäärä oli 1 088 oppilasta³. Useamman kerran vastanneita olisi siis yhteensä 136 oppilasta.

3 Tutkimuksen tulokset

Alueittain tarkasteltuna koulut jakautuivat melko tasaisesti ympäri maata: Länsi-Suomesta oli mukana 10 koulua, Etelä-Suomesta yhdeksän, Pohjois-Suomesta kahdeksan ja Itä-Suomesta kuusi. Suurten kuntien kouluja oli 15, keskisuurten 11 ja pienten seitsemän. Eniten A1- ja A2-kielten vastauksia saatiin Itä-Suomesta, jossa vastattiin erityisesti A1-englannin näkökulmasta. B2-kielten osalta suurin osa vastauksista saatiin Länsi-Suomen kouluista (ks. taulukko 1). Vähiten vastauksia kaikissa oppimäärissä kertyi Pohjois-Suomesta.

TAULUKKO 1. Yksittäiset kyselyvastaukset (N) alueittain

Alue	A1	A2	B2	Yht.
Etelä-Suomi	161	30	95	242
Itä-Suomi	262	81	91	423
Länsi-Suomi	165	30	110	266
Pohjois-Suomi	125	37	37	199
Yhteensä	713	178	333	1 224

³ Vrt. koko maan 9. luokan oppilaiden määrä suomenkielisessä opetuksessa v. 2012 oli 56 430 oppilasta (Tilastokeskus 2013).

Kielittäin tarkasteltuna eniten vastauksia saatiin A1-englannista. A2- ja B2-kielten osalta vastattiin eniten saksan kielen näkökulmasta, ja ranskan vastauksia kertyi toiseksi eniten. Kaiken kaikkiaan jakauma kuvastaa kohtalaisen hyvin sitä, minkä verran vieraita kieliä kouluissa opiskellaan: englannin vastausmäärä on huomattavasti suurempi kuin muissa kielissä, ja yläkoulussa espanja puolestaan kirii venäjän edelle (ks. esim. OPH 2012a). Taulukossa 2 on suluissa analyysistä pois jäävät vastaukset (nämä kyseisten kielten oppimäärät eivät kuulu tässä tutkimuksessa tarkasteltaviin).

TAULUKKO 2. Yksittäiset kyselyvastaukset (N) kielittäin/oppimäärittäin

	A1	A2	B2
englanti	709	(5)	(8)
saksa	(0)	113	145
ranska	(1)	49	107
venäjä	(2)	10	30
espanja	(1)	(1)	43

Koko kyselyaineistosta tyttöjen vastauksia oli 60 %. Tytöt olivat hienoisena enemmistönä A1-englannin vastauksissa (54 %), mutta A2-kielen kohdalla kaksi kolmesta oli tyttöjen vastauksia, ja B2-kielen kohdalla jo 70 % (ks. taulukko 3).

TAULUKKO 3. Yksittäiset kyselyvastaukset sukupuolittain (%)

	A1	A2	B2
Tyttö	54	61	70
Poika	46	39	30

Tilastojen perusteella tytöt opiskelevat A2- ja B2-kieltä hieman enemmän kuin pojat, mutta tässä aineistossa erot ovat vielä huomattavasti suuremmat tyttöjen hyväksi erityisesti B2-kielen kohdalla (ks. esim. Tilastokeskus 2012). Koska koulut saivat itse päättää, mitkä ryhmät osallistui tutkimukseen, on mahdollista, että mukaan valikoitui sellaisia B2-ryhmiä, joissa enemmistö oppilaista oli tyttöjä. Sajavaaran (2006) mukaan tytöt opiskelevat valinnaisia kieliä enemmän kuin pojat, ja tyttöjen osuus kasvaa kieliohjelman edetessä. Tämä selittynee sillä, että pojat valitsevat vähemmän kieliä ja myös keskeyttävät niiden opiskelun tyttöjä useammin.

3.1 Kielivalintaan johtaneet tärkeimmät syyt

Kyselyssä oppilaita pyydettiin valitsemaan opiskelemiensa A1-, A2- ja/tai B2-kielten valintaan johtanut tärkein syy (ks. taulukko 4). Vastaaajien lukumäärät nousevat oppimäärittäin korkeammiksi kuin yllä (taulukot 2 ja 3) siitä syystä, että tässä on huomioitu kaikki oppilaan opiskelemat kielet, eikä vain sitä, jonka tunnilla hän on vastannut kyselyyn. Monta kertaa vastanneilta oppilailta on analyysissä huomioitu vain yksi vastaus. A1-englannin kohdalla lähes 71 % vastaajista oli valinnut kielen, koska koulussa ei ollut tarjolla muita vaihtoehtoja. Noin joka kymmenes oli valinnut kielen itse, vanhempien kanssa valinnan oli tehnyt vajaa 6 % vastaajista. Noin 8 % oppilaista ilmoitti tärkeimmäksi tekijäksi jonkin muun syyn, jota oppilailla oli mahdollisuus kyselyssä tarkentaa. Valtaosassa vastauksista oppilaat perustelivat valintaa pakollisuudella, mikä tuli eräässä koulussa esille suullisena palautteenakin aineistonkeruun yhteydessä. Englanti siis näyttäytyy oppilaille pakollisena oppiaineena, koska useimmat koulut eivät tarjoa muuta kieltä ensimmäisenä vieraana kielenä.

TAULUKKO 4. Tärkein syy valita opiskelemasi A1 / A2 / B2-kieli (%)

	A1 (N=1008)	A2 (N=223)	B2 (N=391)

Koulussani ei ollut muita vaihtoehtoja	70,7	6,7	1,5
Toisesta kielestä ei muodostunut ryhmää	0,9	8,1	7,9
Valitsin itse kielen	10,3	35,0	53,2
Vanhemmat valitsivat puolestani	1,9	10,8	3,1
Valitsin kielen yhdessä vanhempieni kanssa	5,6	15,2	9,5
Valitsin saman kielen kuin sisarukseni	0,6	2,2	1,8
Valitsin saman kielen kuin ystäväni	0,2	10,3	2,3
Opettajani ja/tai oponi kehottivat aloittamaan opiskelun	0,1	0,9	1,0
Pakko aloittaa A1-kielen valinnasta johtuen	-	2,7	-
Päätin aloittaa muiden positiivisten kokemusten perusteella	1,6	2,7	2,6
Kielen opiskelu on tärkeää tulevaisuuteni kannalta	-	-	12,8
Muu syy	8,1	5,4	4,3

Alakoulun vapaaehtoisen A2-kielen kohdalla joka kolmas vastaaja ilmoitti valinneensa kielen itse. Vanhempien kanssa valinnan oli tehnyt reilu 15 % oppilaista. Joka kymmenennen oppilaan kohdalla valinnan olivat tehneet vanhemmat oppilaan puolesta tai oppilas oli valinnut saman kielen kuin ystävä. Reilulla 8 %:lla vastaajista syy kielen valintaan löytyi siitä, että koulussa ei ollut muodostunut ryhmä siitä kielestä, jonka hän oli alun perin valinnut, joten täytyi siksi aloittaa toinen kieli. A2-kielen valintaan johtaneiksi muiksi syiksi (noin 5 %) oppilaat nimesivät muun muassa sen, että kaverit tai sukulaiset puhuvat kyseistä kieltä tai kieli koettiin tärkeäksi. Toisaalta vastausten joukosta löytyi myös oppilaita, joiden vanhemmat olivat painostaneet kielen opiskeluun.

Yläkoulun valinnaisen B2-kielen kohdalla reilu puolet vastaajista oli valinnut opiskelemaisensa kielen itse. Lähes 13 % oppilaista teki valinnan siksi, että ajatteli kielen opiskelun olevan tärkeää tulevaisuuden (esim. opiskelu, työ) kannalta. Vanhempien kanssa kielen oli valinnut noin joka kymmenes oppilas. Myös B2-kielen kohdalla oppilaiden antamat muut syyt (noin 4 %) liittyivät yhtäältä siihen, että kieli kiinnosti, sitä pidettiin hyödyllisenä ja haluttiin oppia, mutta toisaalta senkin kohdalla jotkut oppilaat kokivat vanhempien pakottaneen kielen valintaan. Sekä A2- että B2-kielen valintojen kohdalla muissa syissä oli myös oppilaita, jotka kertoivat valinneensa kielen siksi, että luulivat sen opiskelun olevan hauskaa tai kivaa. Vastauksen muodosta päätellen kielen opiskelu ei kuitenkaan ollut täyttänyt oppilaan odotuksia.

Yhteenvedon voidaan todeta, että A1-kielen osalta vastaukset olivat odotetunlaisia, sillä se on kunnissa tarjotuin kieli, kuten myös tässä tutkimuksessa mukana olleissa kouluissa (vain parissa oli tarjolla englannin lisäksi ruotsia ja/tai ranskaa). Kuntien tarjonta siis selvästi rajoittaa A1-kielen valintoja. A2- ja B2-kielissä ryhmäkorajat todennäköisesti muokkaavat valintoja jonkin verran, sillä ryhmiä ei näytä syntyvän joka kieleen. A2-kielissä tarjonta rajoittaa valintoja jonkin verran, mutta tutkimuksen kouluista noin puolet kuitenkin tarjosi A2-kielenä ranskaa, saksaa ja ruotsia. A2-venäjää ja -espanjaa oli tarjolla vain muutamassa koulussa. Sen sijaan B2-kielissä valinnanmahdollisuuksia vaikuttaa olevan huomattavasti paremmin, ja tutkituista kouluista lähestulkoon kaikki tarjosivatkin ranskaa ja saksaa, ja reilu puolet venäjää sekä kourallinen kouluja myös espanjaa.

Kielten oppimääriä verrattaessa oppilaan oma päätösvalta vaikuttaa kasvavan tasaisesti kieliohjelmassa eteenpäin siirryttäessä. Aiempien tutkimustulosten valossa olisi ehkä voinut olettaa, että suurempi osa olisi tehnyt A1- ja etenkin A2-kielen valintapäätöksen yhdessä vanhempien kanssa, tosin A2-kielissä näin näyttää tapahtuvankin kaikista eniten. A2-kielen kohdalla vanhemmat tekevät myös monesti päätöksen lapsen puolesta, mikä ei välttämättä ole hyvä asia, jos lapsi ei itse ole kiinnostunut kyseisen kielen opiskelusta. Ystävien

merkitys vaikuttaa olevan suurempi A2-kielen kuin A1- ja B2-kielen valinnassa. Oppilaiden vastauksia tulkitessa on kuitenkin muistettava, että kyselyajankohtana 9. luokalla näistä valinnoista on kulunut jo useita vuosia, joten vastaus perustuu oppilaan senhetkiseen käsitykseen valinnan syistä.

Kiinnostavaa on se, miten vähän sisaruksilla ja muiden oppilaiden myönteisillä kokemuksilla on vaikutusta oppilaiden kielivalintoihin. Oppilaiden vastausten perusteella näyttää siltä, että opettajilla ei ole tapana kannustaa oppilaita valitsemaan kieliä, sillä kaikkien oppimäärien kohdalla vain 0,1–1,0 %:lla vastaajista opettajan ja/tai opinto-ohjaajan kehoitus aloittaa kyseisen kielen opiskelu oli ollut tärkein syy tehdä valinta. Vaikuttaa siis siltä, että oppilaan elämässä koulun kautta mukana olevilla ei juurikaan ole vaikutusta tehtyihin kielivalintoihin. Ehkä opettajat eivät koe haluavansa suoraan vaikuttaa oppilaiden päätöksiin tai kielioptioneja ei uskalleta suositella kaikille, sillä kielet nähdään edelleen vaikeana ja työllistävänä oppiaineena. Tämä näkyy usein jo siinäkin, miten kielenopiskelua oppilaille markkinoidaan. Myös havainto siitä, että yläkoulussa kielen valintaan vaikuttaa se, että siitä voi jatkossa olla apua opintojen tai työpaikan suhteen, tukee aiempia tutkimustuloksia (ks. esim. Nikki 1992). Yläkoulun kielivalintaa tehdessään oppilailla on jo mahdollisesti ajatuksia siitä, mitä he haluavat tehdä peruskoulun jälkeen.

3.2 Kielen valitsemattomuuteen johtaneet tärkeimmät syyt

Myös niiltä oppilailta, jotka eivät olleet valinneet A2- tai B2-kieltä, kysyttiin syitä valitsemattomuuteen (ks. taulukko 5). Myös tässä useamman kerran vastanneilta oppilailta on analyysissä huomioitu vain yksi vastaus. A2-kielen kohdalla valitsemattomuuden syynä oli lähes kahdella viidestä oppilaasta se, ettei alakoulussa ollut mahdollisuutta aloittaa opiskelua. Kolmasosalle puolestaan riitti se, että opiskeli jo A1-kieltä. Yhdellä oppilaalla kymmenestä oli käynyt niin, ettei hänen haluamastaan kielestä muodostunut ryhmää, ja noin 8 % ei ollut kiinnostunut opiskelemaan lisää kieliä ylipäätään. Muita syitä oli vajaalla 6 %:lla: kieli ei kiinnostanut tai siitä ei pidetty tai sitten syynä oli ajanpuute tai se, ettei

haluttu enempää työtä. Joillakin oppilailla vanhemmat eivät olleet antaneet aloittaa kielen opiskelua.

TAULUKKO 5. Tärkein syy olla valitsematta A2 / B2-kieli (%)

	A2 (N=621)	B2 (N=537)
Ala / yläkoulussani ei ollut mahdollisuutta aloittaa	37,4	8,8
Haluamastani kielestä ei muodostunut ryhmää	10,6	5,6
A1-kielen / muiden kielten opiskelu riitti	32,5	42,5
Valitsin muita kiinnostavampia valinnaisaineita	-	16,4
Kaverinikaan eivät valinneet	0,5	0,6
Vanhemmat eivät kannustaneet aloittamaan	1,9	1,1
En pitänyt kieltenopettajasta	1,0	0,2
Opiskelusta ei olisi ollut mitään hyötyä	1,4	1,3
En ollut muuten kiinnostunut opiskelemaan lisää kieliä	8,2	14,0
Huonoja kokemuksia muiden kielten opiskelusta	0,8	2,6
Muu syy	5,6	7,1

B2-kielen kohdalla puolestaan kaksi viidestä oppilaasta koki, että muiden kielten opiskelu riitti. Oppilaat opiskelevat siis siinä vaiheessa A1-kielen lisäksi toista kotimaista kieltä (B1) ja mahdollisesti A2-kieltä. Reilu 16 % oli valinnut muita itseä kiinnostavampia valinnaisaineita, ja 14 % vastaajista ei ollut muuten kiinnostunut opiskelemaan lisää kieliä. Melkein joka kymmenellä ei ollut ollut mahdollisuutta aloittaa opiskelua. Muissa syissä (noin 7 %) mainittiin, että kieltä ei kiinnosta, halua tai jaksa opiskella. Joku koki myös

olevansa huono kielissä, joten valinta jäi siksi tekemättä. Joillakin oppilailla muut ainevalinnat olivat syöneet mahdollisuuden valita kieliä lukujärjestykseen, tai sitten kieliä olisi pitänyt opiskella ylimääräisenä aineena, mihin ei ollut haluttu lähteä.

Oppilaiden vastausten perusteella isolta osalta olivat A2-kielen valinnat jääneet tekemättä sen takia, että kyseistä oppimäärää ei koulussa tarjota. B2-kielen kohdalla tilanne on selvästi parempi, mutta siinäkin jää hieman yllättäen jonkin verran valintoja tekemättä tarjonnan puuttumisen takia. Toisaalta suuri osa oppilaista kokee opiskelevansa jo tarpeeksi kieliä, ja A2- tai B2-valinnat jäävät siksi väliin. Oppilaiden vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että A2- ja B2-kielten kohdalla kavereiden valitsemattomuus, vanhempien kannustamattomuus tai opettajat eivät sinänsä aiheuta kielten valitsemattomuutta. Hyvin harva jättää kielen valitsematta myös siitä syystä, että ei kokisi siitä olevan mitään hyötyä. B2-kielen vastauksissa näkyy myös se, että oppilaat valitsevat mielellään muita valinnaisaineita kuin kieliä, mikä on todettu jo aiemmissakin tutkimuksissa. Mielenkiintoista ja rohkaisevaa on puolestaan se, että valitsemattomuutta eivät oppilaiden vastausten perusteella aiheuta huonot kokemukset muiden kielten opiskelusta, sillä tutkimustiedon mukaan aiemmat kokemukset kieltenopiskelusta vaikuttavat halukkuuteen ja motivaatioon opiskella uusia kieliä (ks. esim. Nikki 1992).

4 Pohdinta

Tässä artikkelissa esitellyn tutkimuksen kyselyaineisto sekä tehtyjen valintojen ja valitsemattomuuden syyt kertovat osaltaan siitä, mitä kieliä suomalaisissa kouluissa opiskellaan ja miksi. Englannin kielestä on tullut nyky-yhteiskunnassa kansalaistaito, joten ehkä niin päättäjillä, vanhemmilla kuin oppilaillakin on siksi tarve varmistaa sen osaaminen tarjoamalla sitä ja valitsemalla se ensimmäiseksi vieraaksi kieleksi. Valinnanvapautta ja enemmän omaa päätösvaltaa oppilaille tarjoutuu A2- ja B2-kielen myötä, mutta niiden suhdakaan ei ole kokonaiskuvan kannalta aivan ongelmaton, sillä näiden kielten valinnat tuppaaavat syömään toisiaan, kuten hankkeissakin on huomattu (ks. esim. Tuokko ym. 2011,

2012). Lisäksi yläkoulun valinnaisaineiden vähäinen tuntimäärä näyttää myötävaikuttavan siihen, että oppilaat valitsevat mieluummin muita aineita kuin kieliä, eikä asiaan vaikuttaisi olevan apua tulossa uuden tuntijaonkaan myötä (ks. A 422/2012).

Vaikka kunnilla on tällä hetkellä kovia säästöpaineita myös kieltenopetuksen suhteen, ei kuitenkaan ole tulevaisuuden kannalta kovin kauaskatseista säästää perusopetuksessa, koska siellä luodaan pohjaa myöhemmille opinnoille – myös kielissä. Nykyisen hajautetun koulutuspolitiikan aikakautena kunnilla on paljon päätösvaltaa siinä, miten ne haluavat järjestää kieltenopetusta kouluissa. Koulutuspolitiikasta tulee paikallista, ja tällaisissa tilanteissa opetustoimen henkilöstön ja yksittäisen koulun rehtorin näkemykset vaikuttavat kieltenopetusta koskeviin ratkaisuihin. Usein päätöksiä tehdään talouskysymysten pohjalta. (Kyllönen & Saarinen 2010.) Kysymys kielten tarjonnasta tai tarjoamattomuudesta liittyy myös koulutukselliseen tasa-arvoon, joka on tällä hetkellä erittäin keskeinen koulutuspoliittinen tavoite (ks. OKM 2012), ja jonka soisi toteutuvan myös kieltenopetuksessa.

Tämän tutkimuksen oppilasvastaukset antavat osviittaa siitä, että kielivalintoja voitaisiin tukea vanhempien ja koulun suunnasta enemmänkin, ja vaikuttaa kielivalintoihin esimerkiksi jakamalla ja korostamalla myönteisiä kokemuksia kieltenopiskelusta. Kieltenopetuksen kehittämishankkeissa on todettu, että olisi tärkeää, että niin hallinnon kuin koulunkin tasolla sitoudutaan kieltenopetuksen kehittämistyöhön (Tuokko ym. 2011, 2012). Vaikka kieltenopetus ei tutkimuksen mukaan ole etusijalla kuntien koulutuksessa, voi ratkaisevaksi tekijäksi muodostua kuntapäättäjän oma asenne ja käsitys kieltenopetuksen tärkeydestä (Kyllönen & Saarinen 2010). Kieliopintoihin tarvitaan koko kouluyhteisön tukea ja kannustusta, ja koulun lisäksi koko ympäröivän yhteiskunnan asenteet eri kieliä ja niiden opiskelua kohtaan välittyvät helposti koululaisillekin. (Kangasvieri ym. 2011). Lisäksi tämän artikkelin tutkimuksessa kieltenopiskelu näyttäytyy edelleen hyvin vahvasti sukupuolittuneena erityisesti yläkoulun puolella antaen näin

lisäaihetta pohdinnalle siitä, miten pojat saataisiin kiinnostuneemmiksi kielistä – vapaa-ajan lisäksi myös koulussa.

Tästäkin artikkelista on käynyt ilmi, että kielivalinnan syntyminen on hyvin monenlaisten eri tasoilla tapahtuvien päätösten lopputulos. Tilannetta tarkastellaan usein laajemmasta yhteiskunnallisesta ja koulutuspoliittisesta näkökulmasta, mutta yksilön näkökulma on yhtä tärkeä. Vaikka kieltenopetuksessa tehtäviä valintoja voidaan säädellä ulkopuolisella päätöksenteolla, valinnan tekee kuitenkin lopulta yksilö itse (Sajavaara ym. 2007). Myös oppilaat vanhempineen ovat kielikoulutuspoliittisia toimijoita tehdessään päätöksiä opiskella tai olla opiskelematta vieraita kieliä koulussa. Tämä kuitenkin edellyttää, että valinnanmahdollisuus on olemassa: kieltenopiskelun monipuolistamiseksi esimerkiksi hankkeissa tehty hyvä työ valuu hukkaan, jos kunnat ja koulut eivät pysty sitoutumaan kielten tarjoamiseen.

Kirjallisuus

- Dörnyei, Z. 2003. *Questionnaires in second language research: Construction, administration, and processing*. Second Language Acquisition Research. Mahwah, N.J: Lawrence Erlbaum Associates.
- Julkunen, K. 1998. *Vieraan kielen oppiminen: A2-kielen opiskelijoiden motivaatio ja kielen valintaan vaikuttaneet tekijät*. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia, n:o 70.
- Luukka, M.-R., Pöyhönen, S., Huhta, A., Taalas, P., Tarnanen, M. & Keränen, A. 2008. *Maailma muuttuu – mitä tekee koulu? Äidinkielen ja vieraiden kielten tekstikäytänteet koulussa ja vapaa-ajalla*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Nikki, M.-L. 1992. *Suomalaisen koulutusjärjestelmän kielikoulutus ja sen relevanssi. Osa II*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 86.

Sajavaara, K. 2006. Kielivalinnat ja kielten opiskelu. Teoksessa R. Alanen, H. Dufva & K. Mäntylä (toim.) *Kielen päällä. Näkökulmia kieleen ja kielenkäyttöön*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 223–254.

Sajavaara, K., Luukka, M.-R. & S. Pöyhönen (2007). Kielikoulutuspolitiikka Suomessa: lähtökohtia, ongelmia ja tulevaisuuden haasteita. Teoksessa Pöyhönen S. & M.-R. Luukka (toim.) *Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta – Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 13–42.

Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Verkkolähteet

A 1435/2001. *Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta A 20.12.2001/1435* [online].

Finlex [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011435>

A 422/2012. *Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta A 28.6.2012* [online]. Finlex

[luettu 25.11.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>

BA 2013. *Languages: The State of the Nation. Demand and supply of language skills in the UK. Summary report* [online]. London: British Academy [luettu 26.11.2013]. Saatavissa:

<http://www.britac.ac.uk/templates/asset-relay.cfm?frmAssetFileID=12274>

EK 2010. *Työelämässä tarvitaan yhä useampaa kieltä. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2009* [online]. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto EK [luettu

25.11.2013]. Saatavissa:

http://www.ek.fi/ek/fi/yrityskyselyt/liitteet/Tyoelamassa_tarvitaan_yha_useampia_kielia.pdf

f

- EU 1995. *White paper on education and training. Teaching and Learning. Towards the Learning Society* [online]. European Commission [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf
- EU 2003. *Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Kielten oppimisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistäminen. Toimintaohjelma 2004–2006* [online]. Bryssel 24.07.2003. KOM(2003) 449 lopullinen. Euroopan yhteisöjen komissio [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0449:FIN:fi:PDF>
- Eurydice 2012a. *Key Data on Education in Europe 2012* [online]. Brussels: Eurydice [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/134en.pdf
- Eurydice 2012b. *Key Data on Teaching Languages at School in Europe. 2012 Edition* [online]. Brussels: Eurydice [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/143EN.pdf
- Kangasvieri, T., Miettinen, E., Kukkohovi, P. & Härmälä, M. 2011. *Kielten tarjonta ja kielivalintojen perusteet perusopetuksessa. Tilannekatsaus joulukuun 2011* [online]. Muistiot 2011:3. Helsinki: Opetushallitus [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/138072_Kielten_tarjonta_ja_kielivalintojen_perusteet_perusopetuksessa.pdf
- Kolehmainen, H., Kuosmanen, S. & Pietarinen, S. 2010. *Kielivalintojen tukeminen perusopetuksessa. Selvitystyön tuloksia Joensuusta* [online]. Itä-Suomen yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto. Opettajan pedagogisten opintojen tutkielmaraportti [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: <http://koulutuspalvelukeskus.jns.fi/file.php?fid=4606>
- Kyllönen, T. & Saarinen, T. 2010. Kielikoulutuspolitiikkaa kunnissa [online]. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* (verkkolehti) elokuu 2010. [luettu 27.11.2013]. Saatavissa: <http://www.kieliverkosto.fi/article/kielikoulutuspolitiikkaa-kunnissa/>
- L 628/1998. *Perusopetuslaki L 21.8.1998/628* [online]. Finlex [luettu 26.11.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

- Leppänen, S., Pitkänen-Huhta, A., Nikula, T., Kytölä, S., Törmäkangas, T., Nissinen, K., Kääntä, L., Virkkula, T., Laitinen, M., Pahta, P., Koskela, H., Lähdesmäki, S. & Jousmäki, H. 2009. *Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa: Käyttö, merkitys ja asenteet* [online]. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Humanities 132 [luettu 27.11.2013]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22892/978-951-39-3815-4.pdf?sequence=1>
- Lähdeniemi, T. & Jauhiainen, J. 2010. *Tulevaisuuden koulu. Verkkohaastattelun raportti* [online]. Opetushallitus [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/122685_Tulevaisuuden_Koulu100330.pdf
- Myllyniemi, S. 2008. *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008* [online]. Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 39. Helsinki: Opetusministeriö [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri2008.pdf
- Nyysölä, K. 2009. Perusopetuksen valinnaisaineiden opiskelu. Teoksessa K. Nyysölä & R. Jakku-Sihvonen (toim.) *Alueellinen vaihtelu koulutuksessa. Temaattinen tarkastelu alueellisen tasa-arvon näkökulmasta* [online]. Helsinki: Opetushallitus, 51–61 [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/46907_alueellinen_vaihtelu_koulutuksessa.pdf
- OECD 2013. *Education at a Glance 2013: OECD Indicators* [online]. OECD Publishing [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: <http://www.oecd.org/edu/eag2013%20%28eng%29--FINAL%20%20June%202013.pdf>
- OKM 2012. *Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma* [online]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö [luettu 25.11.2013]. <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm01.pdf?lang=fi>
- OPH 2012a. *Koulutuksen tilastollinen vuosikirja 2011. Årsbok för utbildningsstatistik 2011*. Koulutuksen seurantaraportit 2012:5 [online]. Helsinki: Opetushallitus [luettu 25.11.2013]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/141011_Koulutuksen_tilastollinen_vuosikirja_2011.pdf

OPH 2012b. *Luonnos perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiksi 2014 (sisällysluettelo ja luvut 1–5) 14.11.2012* [online]. Helsinki: Opetushallitus [luettu 26.11.2013]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/146131_Luonnos_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteiksi_VALMIS_14_11_2012.pdf

POPS 2004. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet* [online]. Helsinki: Opetushallitus [luettu 25.11.2013]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf

Tarnanen, M., Luukka, M.-R., Pöyhönen, S. & Huhta, A. 2010. Yläkoulun tekstikäytänteet kielten opettajien näkökulmasta [online]. *Kasvatus* 2/2010, 154–165 [luettu 25.11.2013].

Saatavissa: <http://elektra.helsinki.fi/se/k/0022-927-x/41/2/ylaktarn.pdf>

Tilastokeskus 2012. *Suomen virallinen tilasto (SVT): Ainevalinnat* [online]. Peruskoulun oppilaiden ainevalinnat 2012. Helsinki: Tilastokeskus [luettu: 26.11.2013].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/ava/2012/02/ava_2012_02_2013-05-24_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2013. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. *Esi- ja peruskouluopetus* [online]. Tilastokeskus: Helsinki [luettu 18.11.2013]. Saatavissa:

http://193.166.171.75/database/StatFin/kou/pop/pop_fi.asp

Tuokko, E., Takala, S. & Koikkalainen, P. 2011. *KIELITIVOLI. Perusopetuksen vieraiden kielten opetuksen kehittäminen. Seurantaraportti 2009–2010* [online]. Raportit ja selvitykset 2011:13. Helsinki: Opetushallitus [luettu 25.11.2013]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/132462_Kielitivoli.pdf

Tuokko, E., Takala, S., Koikkalainen, P. & Mustaparta, A.-K. 2012. *KIELITIVOLI! Perusopetuksen vieraiden kielten opetuksen kehittämishankkeessa 2009–2011 koettua: tuloksia ja toimintatapoja* [online]. Raportit ja selvitykset 2012:1. Helsinki: Opetushallitus [luettu 25.11.2013]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/138695_Kielitivoli_.pdf

VNK 2011. *Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011* [online]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia [luettu 25.11.2013]. Saatavissa:

<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/fi.jsp>

Väisänen, T. 2004. *Perusopetuksen 9. luokan A-kielenä opettavan ranskan, saksan ja*

venäjän oppimistulosten kansallinen arviointi [online]. Oppimistulosten arviointi 1/2003.

Helsinki: Opetushallitus [luettu 25.11.2013]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/115538_perusopetuksen_9_luokan_a_kielena_opettavan_ranskan_saksan_ja_venajan_oppimistulosten_kansallinen_arviointi.pdf